

CO PŘINESL SATELITNÍ ÚČET

Poprvé zveřejněny údaje za celý neziskový sektor

TOMÁŠ ROSENMYER, CENTRUM PRO VÝZKUM NEZISKOVÉHO SEKTORU

Po více než rok a půl trvající práci má projekt Vytvoření Satelitního účtu neziskových institucí první hmatatelný výstup. Dne 30. září byla na webových stránkách Českého statistického úřadu v rámci prezentačního systému ročních národních účtů zveřejněna zkrácená verze satelitního účtu za roky 2002 a 2003. Při této příležitosti bych rád čtenáře Grantisu seznámil s dosavadním vývojem projektu a s prvními výsledky, které zveřejnění údajů přináší. Nebudu zde zmiňovat hlavní přínosy satelitního účtu, protože byly souhrnně uvedeny v pátém čísle loňského ročníku tohoto časopisu.

Vytvoření satelitního účtu

Prvním úkolem při zavádění satelitního účtu bylo identifikovat neziskové instituce, které vyhovují tzv. strukturálně-operacionální definici. I když jsou kritéria této definice známá, nejsou v praxi jednoznačně použitelná (v metodice jsou uvedeny pouze návodné příklady). Pracovní skupina sestavená ze zástupců Českého statistického úřadu (ČSÚ), Centra pro výzkum neziskového sektoru (CVNS), Ministerstva financí a zpracovatelů Mezinárodního srovnávacího projektu neziskového sektoru Johns Hopkins University se rozhodla vymezit neziskové instituce podle právní formy, i když takový přístup vykazuje řadu nedostatků. Současnou podobu vymezení neziskových institucí podle právních forem naznačuje tabulka 1.

Tabulka 1: Počet neziskových institucí zahrnutých do satelitního účtu podle právních forem na základě strukturálně-operacionální definice v ČR

Kód	název	2002				Celkem
		Sektor nefinančních podniků	Sektor finančních institucí	Sektor vládních institucí	Sektor NISD ¹	
117	Nadace				251	251
118	Nadační fond				668	668
141	Obecně prospěšná společnost	113			336	449
145	Společenství vlastníků jednotek				9 123	9 123
601	Vysoká škola (veřejná)			24		24
711	Politická strana, politické hnutí				241	241
701	Sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj. vč. odborových organizací)	52			37 226	37 278
721	Církevní organizace (včetně školských a zdravotnických zařízení)				3 696	3 696
731	Organizační složky sdružení	15			22 487	22 502
741	Stavovská organizace - profesní komora				77	77
745	Komora (kromě profesních komor)	100				100
751	Zájmové sdružení právnických osob	60	3		442	505
761	Honební společenstvo				253	253
	Celkem	340	3	24	74 800	75 167

Pozn.: Jsou uváděny počty aktivních jednotek.

Třídění údajů v satelitním účtu

Satelitní účet obsahuje dva základní způsoby třídění zveřejňovaných údajů. Za prvé se jedná o třídění podle institucionálních sektorů, což je pro uživatele údajů důležité jak z metodických, tak z analytických důvodů, protože mu umožní snáze srovnávat údaje, které přináší satelitní účet, s údaji běžně dostupnými v národních účtech.

¹ NISD = Neziskové instituce sloužící domácnostem

Pro třídění subjektů podle vykonávané činnosti zatím satelitní účet používá Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností (OKEČ) a to ve dvoumístné podobě, pro třídy, ve kterých se častěji vyskytují neziskové instituce, pak v podrobnější, trojmístné podobě. Tato klasifikace však není pro třídění neziskového sektoru příliš vhodná, neboť téměř polovina neziskových institucí je zařazena do jedné třídy (913 – Činnosti ostatních členských organizací), což znemožňuje bližší rozbor. Přesto lze z publikovaných údajů získat alespoň některé podrobnější informace, zejména co se týče ukazatelů produkce, hrubého domácího produktu a počtu zaměstnanců.

Metodická příručka pro vytvoření satelitního účtu doporučuje pro třídění neziskových institucí používat Mezinárodní klasifikaci neziskových organizací (ICNPO). Po důkladné diskusi v pracovní skupině a v ČSÚ však bylo rozhodnuto, že ČSÚ nebude klasifikaci ICNPO zavádět, neboť je klasifikací vědeckou, nikoli statistickou, a její zavedení by bylo v statistickém sledování nesystémovým prvkem. Místo toho budou používány klasifikace OKEČ a CZ-COPNI,² které však budou upraveny tak, aby vyhovovaly potřebám sledování neziskové sféry, aby odpovídaly českému neziskovému prostředí a potřebám uživatelů a aby byly zároveň převoditelné na klasifikaci ICNPO. Práce na těchto úpravách již byly zahájeny a po jejich skončení bude nutné znovu zatřídit všech více než 120 tisíc registrovaných neziskových institucí.

Sledované ukazatele

Práce na satelitním účtu byly započaty v průběhu roku 2004, proto nemohly ovlivnit sběr dat od neziskových institucí za roky 2002 a 2003. Zveřejněné výsledky satelitního účtu jsou tak zatím jeho zkrácenou verzí a přinášejí čistě finanční ukazatele známé z národního účetnictví a dále ukazatele o počtu zaměstnanců a jejich mzdách a také o počtech dobrovolníků. Stále chybí alespoň základní odhady hodnoty dobrovolnické práce, i když se na metodice, která by to měla dokázat, intenzivně pracuje.

V satelitním účtu zatím chybí i další doplňkové ukazatele o neziskových institucích, jako například počet členů, počet členství, dárcovství a také fyzické indikátory vyjadřující kapacitu a produkci neziskových institucí,³ které jsou určitě vhodnější pro vyjádření přínosu neziskových institucí než čistě finanční ukazatele. Na jejich zařazení do satelitního účtu a tím pádem i na vytvoření úplné verze se začne pracovat v průběhu roku 2006.

Presentace výsledků

Výsledky, které satelitní účet přináší, lze nejlépe ilustrovat na základě tří odlišných srovnání. Ze srovnání údajů podle institucionálních sektorů lze zjistit, o kolik se zvětšil neziskový sektor v satelitním účtu (SÚNI) – tedy po zařazení veřejných vysokých škol ze sektoru vládních institucí a ostatních neziskových institucí ze sektorů finančních a nefinančních institucí – oproti původnímu sektoru neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD). Například podíl **produkce** všech neziskových institucí na celém hospodářství v roce 2003 je (především díky zařazení 24 veřejných vysokých škol) oproti produkci NISD o 0,40 % vyšší a dosahuje **0,87 %**, v reálných cenách **56,748 mld. Kč**. V případě podílu na vytvořeném **hrubém domácím produktu (HDP) došlo dokonce k navýšení z 0,44 % na 1,06 %**.

Satelitní účet již také umožňuje srovnání dvou let, konkrétně roků 2002 a 2003, a zejména srovnání údajů uvnitř sektoru NISD je velice zajímavé. Díky vyšší hodnotě mezispotřeby **v roce 2002** (což bylo pravděpodobně způsobeno katastrofálními povodněmi) **nestačil vytvořený HDP na úhradu provozních nákladů, jako jsou odpisy nebo mzdy zaměstnanců**. Proto musely neziskové instituce sloužící domácnostem k financování svých činností sáhnout do svých úspor z předchozích let. Velice zajímavým se jeví **zvýšení počtu**

² CZ-COPNI – Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem

³ Takové ukazatele se v současné době alespoň částečně vyskytují v oborových statistikách (např. Statistika kultury, Statistická ročenka školství, Zdravotnická statistika, Ukazatele výzkumu a vývoje, apod.).

zaměstnanců v roce 2003 oproti roku 2002 v sektoru NISD a to o **22 %**, až na celkových více než **41 tisíc**. Naopak počet osob zaměstnaných na dohody klesl, a to z 146 tisíc v roce 2002 na 116 tisíc v roce 2003.

Jak už bylo naznačeno výše, výsledky za jednotlivá odvětví z metodických důvodů nevyhovují potřebám popisu neziskového sektoru, a tak srovnání napříč obory zatím není možné. Z publikovaných výsledků lze snad vyčíst jen to, že **růst zaměstnanosti** v neziskovém sektoru se mezi roky 2002 a 2003 týkal **všech významných oborů**, tedy vzdělávání, zdraví, sociálních služeb i zájmové činnosti.

Tabulka 2: Satelitní účet neziskových institucí za rok 2003 (v mil. Kč)

Rok 2003		Satelitní účet		Neziskový sektor sloužící domácnostem		Národní hospodářství celkem	
		Užití	Zdroje	Užití	Zdroje	Užití	Zdroje
I. Účet výroby							
P.1	Produkce		56 748		30 914		6 493 435
P.11	Tržní produkce		12 302		7 847		5 778 149
P.12	Produkce pro vlastní konečné užití		122		5		196 348
P.13	Ostatní netržní produkce		44 324		23 062		518 938
P.2	Mezispotřeba	29 706		19 627		4 171 707	
B.1g	Hrubý domácí produkt	27 042		11 287		2 555 783	
K.1	Spotřeba fixního kapitálu	5 324		1 942		497 316	
B.1n	Čistý domácí produkt	21 718		9 345		2 058 467	

Zdroj: Český statistický úřad – Satelitní účet neziskových institucí za rok 2003

Závěr

Zveřejnění zkrácené verze satelitního účtu neziskových institucí je prvním výstupem společného projektu Českého statistického úřadu a Centra pro výzkum neziskového sektoru. Metodika satelitního účtu v České republice ještě nebyla úplně dotvořena, a tak některé postupy a úpravy údajů mohou být na základě nových poznatků pozměněny. Zpracovatelé projektu rádi přivítají jakékoli podnětné dotazy, náměty či připomínky, které by pomohly při zdokonalování popisu neziskového sektoru pomocí satelitního účtu. Satelitní účty 2002 a 2003 jsou k dispozici na adrese <http://dw.czso.cz/pls/rocenka/rocenka.indexnu>, dotazy, náměty a připomínky přijímá CVNS na adrese cvns@trialog-brno.cz.